

DESCARTES: ITINERARI DEDUCTIU I DEMOSTRACIONS DE L'EXISTÈNCIA DE DÉU

Itinerari deductiu:

- a) En primer lloc, Descartes comença amb l'actitud de dubte metòdic. Així posa en qüestió i assimila com a fals tot allò que pugui ser només probablement vertader (regla de l'evidència).
- b) El Cogito es revela com a primera certesa que resisteix al dubte hiperbòlic, doncs és un judici clar i distint, això és, evident. Ara bé, sembla que la veritable natura humana s'identifica amb el pensament, assimilat a l'ànima o substància pensant, de manera que Descartes no ha demostrat que existeix el cos o substància material. Ens trobam dins una posició marcadament dualista.
- c) Analitzant (regla de l'anàlisi) els continguts de la ment (substància pensant immaterial o ànima), ens trobam amb els diferents actes que pot realitzar i amb les Idees o continguts mentals. Aquestes darreres poden ser de tres tipus: adventícies, factícies o innates.
- d) D'entre les diferents idees que observam dins la nostra ment es troba la de substància infinita o Déu, la qual cal saber si és innata, factícia o adventícia. Descartes considerarà que és innata (mirau les demostracions), i que l'única explicació de la seva existència dins la nostra ment és l'existència de la realitat a la que es refereix, això és Déu.
- e) Partint de la definició comunament acceptada de Déu, Descartes afirmarà que Déu no és enganyador, doncs enganyar és una imperfecció de la voluntat, mentre que Déu té la perfecció com a tribut pensat dins el seu concepte. Així que, donat que Déu no ens enganya, l'existència d'Idees adventícies prové de cossos materials externs a la nostra ment, doncs això és el que tendim molt arreladament a creure. Així, finalment, Descartes demostra l'existència del tercer tipus de substància: la substància material o cos.
- f) Resumint diríem que primer demostra l'existència de la substància pensant o ànima, d'ella en deriva i demostra l'existència de la substància infinita o Déu, la qual alhora funciona com a garantia de l'existència de la substància material o cos.

Argumentació prèvia

1.- Les idees tenen realitat objectiva, és a dir, *realitat pensada* dins el seu concepte. Ja sabem que les idees són els conceptes mentals que es refereixen a la realitat. Els conceptes contenen dins seu una referència a una determinada realitat (allò que en diríem la seva referència o significat).

2.- Aquesta realitat objectiva no és en el mateix grau en totes les idees. Això significa que les diferents idees denoten diferents significats que en principi refereixen a realitats diferents.

3.- Entre aquestes idees de la ment es troba la *de substància infinita -Déu*, que té les característiques d'infinitud, immutabilitat, omnisciència, omnipotència i creació universal de totes les coses que són fora d'ell. Aquestes característiques són la realitat (el significat o referència) pensada sota el concepte *Déu*.

4.- Introducció del principi de causalitat: tot efecte té una causa. Si hi ha un efecte real, aleshores hi ha una causa real, ja que del no-res, res pot venir.

5.- Introducció del principi metafísic dels graus de perfecció: no pot ser que una cosa més perfecta (més real) provengui d'una cosa menys perfecta (menys real). Així, segons Descartes, el grau de realitat de l'efecte prové del grau de realitat de la causa.

6.- Aquesta idea de Déu-substància infinita no pot ser provinent dels sentits (adventícia), ni creada per mi (factícia). Per tant, la idea de Déu només pot ser innata.

la prova de l'existència de Déu

- 1.- En la ment trobam la idea de Déu-infinit;
- 2.- però la nostra ment es finita;
- 3.- no pot ser que una cosa més perfecta (més real) sigui efecte d'una causa menys perfecta (menys real);

PER TANT:

- 4.- aquesta idea d'infinit-Déu no pot provenir de la meua ment (no es factícia)
- 5.- necessàriament ha de provenir d'una causa que *tengui* o *sigui* l'infinit.
- 6.- d'aquesta manera, necessàriament Déu (substància infinita) és la causa de la *idea de Déu* que es troba en mi (efecte).

Aquest raonament parteix de postular el principi deis graus de perfecció, el qual es absolutament qüestionable. Pensem en la teoria evolucionista emergentista actual, la qual ens diu que el grau de complexitat de la vida prové precisament de formes primitives més simples que han anat generant noves combinacions de les quals han emergit aquestes noves realitats complexes. D'aquesta manera, allò més perfecte pot provenir d'allò més imperfecte.

2a prova de l'existència de Déu

- 1.- Sóc una substància pensant que té la *idea* de Déu;
- 2.- tota causa té un efecte (principi de causalitat);
- 3.- és impossible que la sèrie de causes i efectes progressi fins a l'infinit;

PER TANT:

- 4.- hi ha d'haver una primera causa que no sigui alhora efecte;
- 5.- aquesta causa és Déu, substància infinita que posseeix totes les perfeccions en sí. L'argument, absolutament aristotèlic-tomista, parteix de la consideració de Déu com a causa de mi (que tinc la *idea* de Déu). Aquest argument, per tant, presenta les mateixes objeccions que l'argument aristotèlic.

3a prova de l'existència de Déu

- 1.- Tenim en la ment la idea d'un ésser absolutament perfecte;
- 2.- la no existència és una imperfecció;

PER TANT:

3.-Déu existeix en tant que perfecte, doncs si fos inexistent seria imperfecte, però la imperfecció no està continguda dins la seva essència, Déu es la substància infinita, l'essència del qual inclou la seva existència.

Aquesta prova és una repetició de l'argument ontològic d'Anselm de Canterbury, el qual té l'inconvenient de partir d'una definició o idea culturalment preestablerta del significat del concepte "*Déu*", a més de passar il·legítimament de l'àmbit del pensat a l'àmbit del real.

La deducció de l'exterioritat

- 1- la capacitat de sentir no és activa, sinó passiva, és a dir: jo no puc generar la sensació de plaer, sinó que l'he de rebre;
- 2.- l'existència de les *idees* de coses sensibles implica l'existència d'un *origen* d'aquestes idees;
- 3.- el seu origen no pot ser subjectiu (factícies) perquè són involuntàries;

4.- tenim *una forta inclinació* a creure que els cossos són la *causa* de les nostres idees dels cossos;

5.- si suposam que les idees que tenim dels cossos venen d'una altra banda diferent dels cossos, i no tenim cap facultat (capacitat) donada per Déu per saber que les idees dels cossos tenen el seu origen en una altra causa que no són els propis cossos, aleshores...Déu seria *enganyador*;

6.- Déu no es enganyador, doncs enganyar és una imperfecció i partim de què Déu és perfecte);

PER TANT:

7.- existeixen els cossos, que són la causa de les idees que tenim d'ells. Així doncs, existeix la realitat exterior-extramental i, en conseqüència, existeix el propi cos.

D'aquesta manera Descartes pretén haver demostrat l'existència dels tres tipus possibles de realitat i idees mentals, així com la correspondència entre elles.

